

Haminan ilmasto- ja energiaohjelma

11.12.2012

Sisältö

1. Taustaa	1
2. Sopimukset, strategiat, taustaselvitykset ja energiatehokkuussopimus	1
3. Ohjelman tavoitteet	3
4. Ohjelman toteutumisen seuranta, ylläpito ja päivitys	3
5. Seurantaindikaattorit /-mittarit	3
6. Toiminnalliset tavoitteet	4

Haminan kaupungin ilmasto- ja energiaohjelma

1. Taustaa

Haminan kaupunki on sitoutunut vähentämään toimintansa energian kulutusta. Ohjelmassa on koottu energiatehokkuuteen, kestäväan kulutukseen ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumiseen liittyvät tavoitteet ja toimet yhteen. Systemaattisilla toimenpiteillä ja seurannalla varmistetaan tavoitteiden saavuttaminen. Ohjelma koskee Haminan kaupungin, Haminan Veden ja Haminan Serviisin toimintoja.

Haminan kaupungin ilmasto- ja energiaohjelma sisältää kansallisen sekä Kymenlaakson ilmasto- ja energiastrategiastrategian, Haminan kaupunkistrategian sekä Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa solmitun energiatehokkuussopimuksen energiansäästö- ja energiatehokkuustavoitteisiin tähtäävät toimenpiteet.

Jokaisella kunnan toimialalla ja vastuualueella on suoria tai välillisiä vaikutuksia energiatehokkuuteen ja luonnonvarojen käyttöön. Toimialojen tulee tunnistaa ympäristövaikutuksensa ja huomioida kaupunki-strategian tavoitteet omissa toimenpideohjelmissaan.

Kaupungin toiminnasta aiheutuvat ympäristövaikutukset liittyvät mm. kiinteistöjen käyttöön ja ylläpitoon sekä hankintoihin, toimistotyöhön, maankäyttöön ja liikkumiseen. Merkittävimmät ympäristövaikutukset ovat usein välillisiä ja liittyvät organisaation tekemiin suunnitelmiin, selvityksiin, päätöksiin ja säädöksiin.

2. Sopimukset, strategiat, taustaselvitykset ja energiatehokkuussopimus

Haminan kaupunkistrategian päämäärä ja ilmasto- ja energiaohjelma ovat linjassa kansainvälisen ja valtakunnallisen ilmastopolitiikan tavoitteiden kanssa.

Kansalliset tavoitteet

Valtioneuvoston vuonna 2008 hyväksymä pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia määrittelee Suomen tavoitteet. Päästöjen vähentämistavoitteeksi ei-päästökaupparektorilla on asetettu 16 % vuodesta 2005 vuoteen 2020 mennessä. Uusiutuvien energialähteiden osuutta loppukulutuksesta tulee lisätä 38 %:aan.

Uusiutuvia energialähteitä koskevassa kansallisessa toimintasuunnitelmassa on määritetty tavoitteet erikseen liikenteelle, sähköntuotantoon sekä lämmitykseen ja jäähdytykseen. Uusiutuvan energian tavoite jakaantuu siten, että vuonna 2020 lämmityksestä ja jäähdytyksestä uusiutuvan energian käyttö kattaa 47 %, sähköntuotannosta 33 % ja liikenteestä 20 %.

Valtioneuvosto päätti 2010 energiansäästöä ja energiatehokkuutta koskevista toimenpiteistä. Periaatepäätös perustuu energiatehokkuustoimikunnan vuonna 2009 tekemään mietintöön, jonka mukaan haasteellisiin tavoitteisiin ei päästä vain toteuttamalla yksittäisiä toimenpiteitä, vaan koko yhteiskunnan täytyy ratkaisevasti muuttua kokonaisvaltaisesti energiankulutusta vähentävään ja luonnonvaroja säästävämpään suuntaan. Tähän tarvitaan tietty tahtotila, vastuullisuutta, arvoja ja osaamista.

Kymenlaakson ilmasto- ja energiastrategia

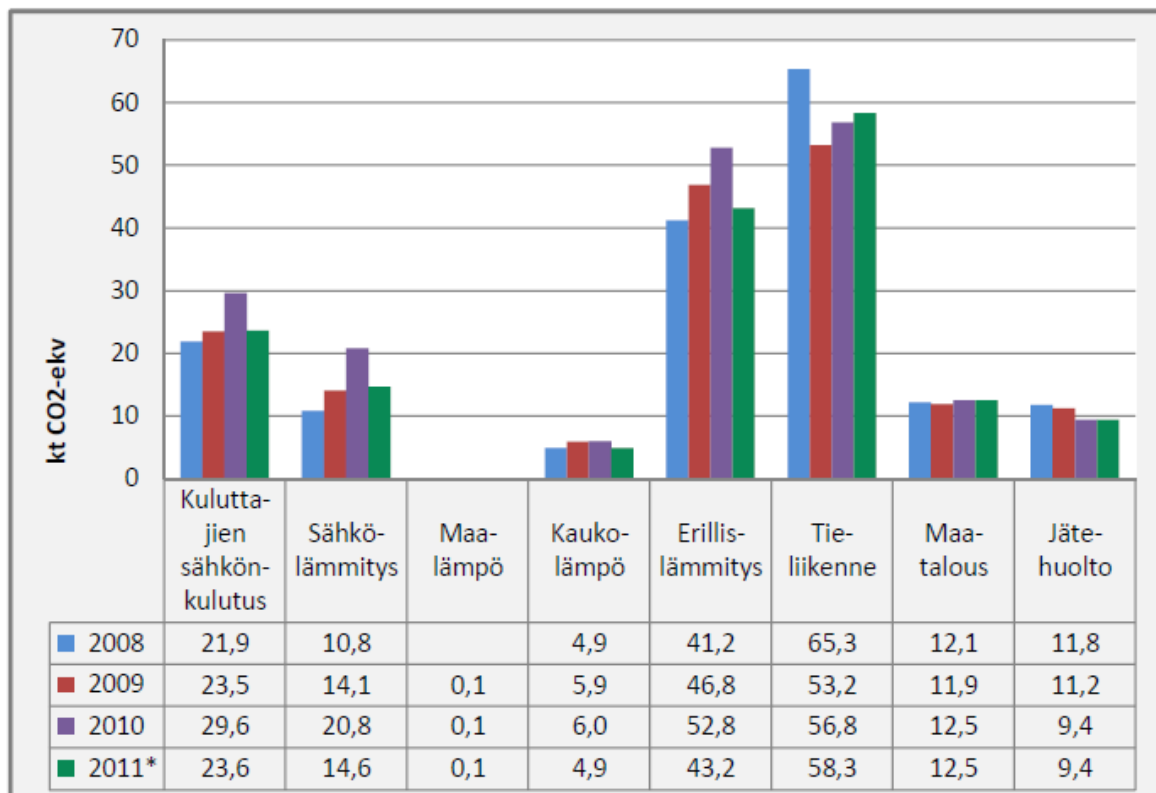
Kymenlaakson ilmasto- ja energiastrategia sisältää Kymenlaakson vision ja tavoitteet vuoteen 2020 sekä eri toimijoille nimettyjä konkreettisia tehtäviä, joiden avulla vähennetään alueen energiankulutusta, lisätään energiatehokkuutta, lisätään uusiutuvan energian osuutta, käytetään luonnonvaroja kestäväällä tavalla ja varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Haminan kaupunkistrategia

Haminan kaupunkistrategia linjaa kaupungin yhtenä kriittisenä menestystekijänä ekologisuuden ja kestävän kehityksen.

Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa solmittu energiatehokkuussopimus

Kaupunki on solminut TEM:n energiatehokkuussopimuksen vuonna 2008. Sopimuksen myötä on sitouduttu 9 %:n energiansäästöavoitteeseen vuoden 2005 kulutuksesta aikavälillä 2008-2016, eli toteuttamaan toimenpiteitä energiankäytön tehostamiseksi ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistämiseksi. Sopimus edellyttää toimintasuunnitelmaa, jossa esitetään toimet energiankäytön edistämiseksi. Toimintasuunnitelma on tehty vuonna 2009 ja toimenpiteet on nyt päivitetty tähän ohjelmaan.

Kuva 1. CO₂-päästöt sektoreittain Haminassa vuosina 2004 ja 2008-2011 ilman teollisuutta. Vuoden 2011 luku on ennakkotieto. Lähde: CO₂-raportti, Suvi Monni.

3. Ohjelman tavoitteet

Ilmasto- ja energiaohjelman avulla ohjataan kaupungin toimia energiatehokkuuteen ja luonnonvarojen säästöön kaikessa toiminnassa sekä varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

4. Ohjelman toteutumisen seuranta, ylläpito ja päivitys

Ohjelma sisältää Haminan kaupungin energia- ja ilmastotavoitteisiin tähtäävät toiminnalliset tavoitteet ja toimenpiteet, joita vastuualueet toteuttavat ja/tai kirjaavat toimintasuunnitelmiinsa. Vastuuhenkilöinä toimivat työryhmän jäsenet vastuualueensa mukaisesti. Vastuuhenkilöt, toteutusaikataulut ja seuranta määritellään vastuualuekohtaisissa toimintasuunnitelmissa.

Ilmasto- ja energiaohjelman toteutumista seurataan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä ja päivitetään budjetoinnin yhteydessä. Ohjelman toteutumisen seurannasta, päivityksestä, raportoinnista ja tiedotuksesta vastaa kaupunginjohtajan nimeämä ohjelmatyöryhmä, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa puheenjohtajan kutsusta käymään ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet läpi, päivittämään ohjelman tarvittaessa ja tiedottamaan toteutumisesta. Työryhmän kokoonpanoa päivitetään ja täydennetään tarpeen mukaan.

5. Seurantaindikaattorit /-mittarit

Tavoitteiden toteutumista seurataan tilinpäätöksen yhteydessä kaupunkistrategiassa määritellyin mittarein sekä vastuualueiden omilla mittareilla.

Seurantamittareita ovat:

1. Kulutapaosuudet joukkoliikenne, kävely ja pyöräily (%)
2. Julkisen liikenteen matkat (kpl)
3. Hankinnoissa on huomioitu (tai selvitetty) ympäristövaikutukset (lkm hankintoja, joissa otettu huomioon)
4. Haminan Serviisin keittiöissä käytetään pysyvästi vähintään yhtä luomuraaka-ainetta vuoden 2012 loppuun mennessä ja vuonna 2013 vähintään 4 luomuraaka-ainetta (toteutuma)
5. Kaupungin kiinteistöjen energiatehokkuus (kWh/m³)
6. Kaupungin toimintojen energiankulutus, TEM sopimus, (GWh/vuosi)
7. Kaupungin alueella tuotetun energian uusiutuvan raaka-aineen osuus (%)
8. Liikennevaikutusten ja energiaratkaisuiden tarkastelu suunnittelussa (lkm)
9. Työpaikan ekotehokkuuskartoitus tehty (työyksiköiden lkm)
10. Kaupungin toiminnassa syntyvän jätteen määrä (t)
11. Järjestelmän toiminnan arvio (toimii / ei toimi)

Pidemmän aikavälin ilmasto- ja energiatavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan Haminan ilmasto- ja energiaindikaattoriselvityksessä määriteltyjen indikaattoreiden avulla.

6. Toiminnalliset tavoitteet

1. Vähennetään liikenteen aiheuttamaa energiankulutusta

1.1 Lisätään kävely- ja pyöräilymatkojen osuutta ja julkisen liikenteen käyttöä

- Lisätään polkupyörien säilytys- ja parkkipaikkoja.
- Edistetään julkisen liikenteen käyttöä
- Lisätään tarvittaessa palvelulinjaliikennettä
- Selvitetään joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuudet tutkimuksella viiden vuoden välein ja viestitään siitä

1.2 Vähennetään kaupungin työntekijöiden yksityis-autoilua työ- ja työaikamatkoilla

- Edistetään työmatkapyöräilyä/-kävelyä, kannustetaan henkilöstöä
- Tehdään työmatkat ensisijaisesti julkisilla kulkuneuvoilla
- Selvitetään ja hyödynnetään etäkokousmahdollisuuksia
- Selvitetään virkapyörien tarve

1.3 Vähennetään kaupungin omasta toiminnasta aiheutuvia liikennepäästöjä

- Tarkistetaan ja huomioidaan kaupungin autojen ja työkoneiden hankintakriteerit energiansäästönäkökulmasta
- Huomioidaan liikkumisen tarve työtehtävissä ja kaupungin kuljetuksissa
- Hyödynnetään taloudellisen ajotavan koulutuksia tarvittaessa

2. Ympäristönäkökohdat huomioidaan tuotteiden ja palveluiden hankinnassa ja hankintojen suunnittelussa

2.1 Ympäristönäkökohtien huomiointi ohjeistetaan hankintaohjeistuksessa ja -koulutuksissa

- Mietitään vaihtoehtoja hankintoja tehtäessä (vuokraus, lainaaminen, yhteishankinta, toiminnan suunnittelu siten, ettei hankintaa tarvitse tehdä)

2.2 Tehdään energiatehokkaita ja luonnonvaroja säästäviä hankintoja

- Energiatehokkuutta käytetään yhtenä laitehankintojen kriteerinä.
- Energiaosaamista ja energiatehokkuutta painotetaan myös palveluiden hankinnoissa
- Vaihdetaan katuvalaistuksen lamput energiatehokkaammiksi
- Ruokahankinnoissa huomioidaan kasvis-, lähi- ja luomuruoka. Haminan Serviisi liittyy Portaat Luomuun -ohjelmaan.

2.3 Varmistetaan tavaroiden kierrätys ja uusiokäyttö

Tuetaan SOTEK:n toimintaa ja edistetään tiettyjen tavaroiden lainaamismahdollisuuksien lisäämistä, esim. kirjastot

3. Parannetaan rakennusten ja rakentamisen energiatehokkuutta

3.1 Parannetaan kaupungin kiinteistöjen energiatehokkuutta

- Energiansäästön ja rakennusten tavoitellun sisäilman laatutason aikaansaamiseksi tarvittavat investoinnit toteutetaan suunnittelu- ja urakointimallilla

3.2 Lisätään kuntalaisille suunnattua asumiseen, rakentamiseen ja korjausrakentamiseen liittyvää energianeuvontaa ja -tiedotusta

- Kehitetään rakennusvalvonnan energianeuvontaa, kortti rakentajille
- Tähdätään siihen, että kaikki alueen uudet omakotitalot ovat matalaenergiatasoa

4. Yhdyskuntarakenteen suunnittelussa huomioidaan aina ajoneuvosuorituksen (tai ajoneuvoilla liikkumisen tarpeen) vähentäminen, energiaratkaisut ja rakenteen tiivistäminen

4.1 Sovitetaan maankäyttö, asuminen, liikenne ja palvelut ekotehokkaasti yhteen seutusuunnittelussa

Tehdään maakunnallista ja seudullista yhteistyötä

4.2 Arvioidaan palveluiden sijoittumisen liikennevaikutukset osana päätöksentekoa

- Lisätään liikennevaikutusten tarkastelu hanke-suunnitelmiin ja tehdään tarkastelu myös palveluiden lopettamispäätöksissä

4.3 Edistetään ekologista kestävyttä kaavoituksessa

- Alueet suunnitellaan joukkoliikennekelpoisina, kävelyä ja pyöräilyä pidetään ensisijaisena liikennemuotona.
- Yhdyskuntarakenteen lisääntyvä hajautuminen estetään yleiskaavalla
- Em. kohtia koskeva arviointi lisätään uusien kaavojen kaavaselostukseen
- Mahdollistetaan kestävät energiaratkaisut suunnittelussa ja kaavoituksessa

5. Parannetaan työarjen ekotehokkuutta ja edistetään energiatehokkaiden ratkaisuiden toteutumista omalla vastuualueella

5.1 Energiatehokas toiminta kaupungin työpaikoilla ja toimipisteissä (ohjeistus tarvittaessa)

- Lisätään työarjen ekotehokkuutta: sisäilman lämpötila, valaistus, vedenkulutus, sähkölaitteiden käyttötavat, paperinkulutus jne.
- Viedään konkreettiset työarjen energiankulutuksen vähentämisen keinot jokaiseen toimipisteeseen ekotukitoiminnan avulla

5.2 Edistetään energiatehokkaiden ratkaisuiden toteutumista omalla vastuualueella

- Tunnetaan oman työn ympäristönäkökohdat ja tehdään niiden mukaisia ratkaisuja (ohjelman jalkautus)
- Seurataan kaupungin oman toiminnan energiankulutusta ja tehdään toimenpiteet energiatehokkuuden lisäämiseksi

5.3 Jätehuolto-ohjeistuksen tarkastaminen ja järjestelmällistäminen

- Ohjeistetaan jätteiden lajittelu kaupungin omissa toimipisteissä, käydään läpi ja päivitetään jätehuoltokaavio.

5.4 Edistetään uusiutuvan energian osuuden lisäämistä alueen energiatuotannossa ja tuetaan kestäviä innovatiivisia ratkaisuita energiakysymyksissä

- Tehdään uusiutuvan energian kuntakatselmus
- Edistetään tuulivoiman rakentamista alueelle
- Selvitetään teollisuuden hukkalämmön hyödyntämismahdollisuudet

5.5 Vähennetään loppujätteenä päätyvän hyödynnettävän jätteen määrää

- Mahdollistetaan tehokkaampi jätteiden kierrätys ja lajittelu

6. Varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin

6.1 Selvitetään ilmastonmuutoksen ennustetut vaikutukset, kartoitetaan mahdolliset riskit ja varaudutaan niihin

- Huomioidaan mm. ilmatieteenlaitoksen ennusteet kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa (KAS ELY-keskuksen alueelliset selvitykset)

6.2 Luonnon monimuotoisuuden ylläpito

- Tehdään kaavojen ja luontovaikutusten arviointi kaavojen ja merkittävien hankkeiden osalta.

7. Huolehditaan asukkaiden ympäristökasvatuksesta ja viestitään aktiivisesti

7.1 Viestitään kaupungin toimenpiteistä ja tavoitteista aktiivisesti organisaatiossa ja asukkaille	<ul style="list-style-type: none"> Käytetään viestinnän keinoja kekseliäästi, jotta saadaan asukkaat mukaan energiansäästöön
7.2 Neuvotaan asukkaita ekotehokkaampaan elämiseen	<ul style="list-style-type: none"> Järjestetään tiedotuskampanjoita ja hyödynnetään teematapahtumat (Liikkujan viikko ja energiansäästöviikko) Kunnan toiminta on esimerkkinä Selvitetään eko-info-pisteen ylläpitoa kirjastossa Lisätään jätteesynnyn ehkäisyä, jätteiden lajittelun tehostamisen ja kierrätyksen neuvontaa.
7.3 Kaupungin järjestämät tapahtumat ja tilaisuudet järjestetään luonnonvaroja, energiaa säästämällä	<ul style="list-style-type: none"> Suositaan lähi-, luomu-, sesonki ja kasvispainotteista ruokaa ja viestitään siitä Huomioidaan kestävä liikummahdollisuudet tapahtumien suunnittelussa Kiinnitetään huomioita jaettavien materiaalien ympäristövaikutuksiin Minimoidaan jätemäärä ja huomioidaan kierrätys ja lajittelu
7.4 Huomioidaan Kymenlaakson ympäristökasvatusstrategian tavoitteet ja tehdään tarvittavat toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> Selvitetään luontokoulutoiminnan tarve ja Kymenlaakson olemassa olevien luontokoulujen hyödyntämismahdollisuudet Käydään Kymenlaakson ympäristökasvatusstrategia läpi ja tehdään sen tavoitteiden mukaiset tehtävät

8. Varmistetaan järjestelmän toimivuus ja viestintä

8.1 Toimintaohjelma on poliittisen päätöksenteon piirissä	<ul style="list-style-type: none"> Seurataan ohjelman toteutumista normaalin tilinpäätös- ja budjetointiaikataulun mukaisesti
8.2 Kaupunki kertoo ja perustelee päätöksensä ympäristö-, ilmasto- ja energiakysymysten näkökulmasta	<ul style="list-style-type: none"> Esimiehet vastaavat, että ohjelma käydään läpi oman organisaation kanssa Päätösten ympäristövaikutukset kirjataan lautakuntien, kaupunginhallituksen ja valtuuston keskeisiin päätöksiin
8.3 Varmistetaan, että kaikki työntekijät ymmärtävät työnsä ympäristövaikutukset	<ul style="list-style-type: none"> Lisätään ympäristöasiat uusien työntekijöiden perehdytykseen
8.4 Kehitetään järjestelmää	<ul style="list-style-type: none"> Järjestelmän toimivuutta arvioidaan ja korjaavat toimenpiteet tehdään tilinpäätöksen yhteydessä
8.5 Viestitään tavoitteista ja toteutuneista toimenpiteistä	<ul style="list-style-type: none"> Ohjelmatyöryhmä vastaa siitä, että ilmasto- ja energiatavoitteista ja tavoitteiden toteutumisesta viestitään